

## ศาลปกครองที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรรู้

Administrative court that the public health officials should know

Santi Mungsanti

สันติ มุ่งสันติ

นักเทคนิคการแพทย์ชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพยาธิวิทยาคลินิก โรงพยาบาลสุรินทร์  
วท.บ.(เทคนิคการแพทย์), DAP&E (Diploma in Applied Parasitology and Entomology),  
นบ. (นิติศาสตร์บัณฑิต), นบท.(เนติบัณฑิตแห่งประเทศไทย), บ.ปค. (บัณฑิตทางกฎหมายปกครอง)  
Medical Technologist, Laboratory Surin Hospital  
Bs.C. (Medical Technology), DAP & (Diplomain Applied Parasitology and Entomology),  
Bachelor of Law, Barrister of Low, Graduate Legal Guadian

การควบคุมการใช้อำนาจของรัฐฝ่ายปกครองโดยองค์กรตุลาการหรือศาลนั้นเป็นกรณีที่ถูกกฎหมายให้เอกชนคนใดคนหนึ่งซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำของฝ่ายปกครองมีสิทธิฟ้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการกระทำทางปกครองที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพหรือประโยชน์อันชอบธรรมของตนนั้นเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมายและขอให้เพิกถอนการกระทำนั้นหรือขอให้ไม่บังคับใช้การกระทำนั้นแก่กรณีของตนและอาจขอให้บังคับให้ฝ่ายปกครองขอใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตนแล้วแต่กรณี<sup>(1)</sup> คดีปกครองซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองเป็นเรื่องที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานทางปกครองที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของประชาชน ซึ่งหากศาลปกครองสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีให้แล้วเสร็จโดยเร็วก็จะสามารถแก้ไขความเดือดร้อนเสียหายและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้เป็นอย่างดีเพื่อที่จะได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลปกครองและกระบวนการวิธีพิจารณาคดีปกครองอย่างถูกต้องชัดเจนและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงานและปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนเองที่พึงมีตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งร่วมกันแก้ไขเยียวยาข้อพิพาททางปกครองในสังคมไทยให้ลดน้อยลง จึงเชิญชวนท่านมาอ่านทำความเข้าใจกับศาลปกครองกันสักเล็กน้อย โดยอาจค้นหาได้โดยตรงใน [www.admincourt.co.th](http://www.admincourt.co.th) ศาลปกครองแบ่งเป็นศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองชั้นต้น ศาลปกครองสูงสุดตั้งอยู่ที่อาคารเลขที่ 120 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่

กรุงเทพมหานคร 10210 โทรศัพท์ (02) 1411111 สายด่วนศาลปกครอง 1355 ส่วนศาลปกครองชั้นต้นในปัจจุบันที่เปิดทำการแล้วมี ศาลปกครองกลางตั้งอยู่ในอาคารเดียวกับศาลปกครองสูงสุดศาลปกครองขอนแก่น ศาลปกครองนครราชสีมา ศาลปกครองอุดรธานี ศาลปกครองอุบลราชธานี ศาลปกครองพิษณุโลก ศาลปกครองเชียงใหม่ ศาลปกครองระยอง ศาลปกครองสงขลา ศาลปกครองนครศรีธรรมราช ศาลปกครองชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด<sup>(2)</sup> ศาลปกครองสูงสุดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีดังต่อไปนี้

- (1) คดีพิพาทเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทตามที่ประชุมใหญ่ตุลาการใน ศาลปกครองสูงสุดประกาศกำหนด
- (2) คดีพิพาทเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของพระราชกฤษฎีกา หรือกฎที่ออกโดยคณะรัฐมนตรี หรือโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี
- (3) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในอำนาจศาลปกครองสูงสุด
- (4) คดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น<sup>(3)</sup>

จะสังเกตเห็นได้ว่าศาลปกครองสูงสุดไม่ได้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด ประกาศคณะปฏิวัติและรัฐธรรมนูญซึ่งอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของพระราชบัญญัติ พระราชกำหนดจะเป็นอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลปกครองมีขอบเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอะไรอย่างใดบ้าง ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมาย หรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครอง...<sup>(4)</sup> เกี่ยวกับการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมายมีตัวอย่างคำสั่งศาลปกครองสูงสุดดังนี้

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.566/25422545 แม้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐจะเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐตามมาตรา 4 แห่ง พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 แต่การปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์ประจำโรงพยาบาล ถือว่าเป็นการให้บริการสาธารณะเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลผู้ป่วยตามปกติ ไม่ใช่เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมาย คดีจึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง<sup>(3)</sup> แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 แต่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรมตามมาตรา 271 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สำหรับกรณีที่ศาลจังหวัดปราจีนบุรีมีคำสั่งยกฟ้องคดีนี้มาก่อนนั้น ไม่ได้เป็นการวินิจฉัยว่าคดีไม่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม แต่เป็นเพียงการวินิจฉัยว่า ผู้ฟ้องคดีต้องฟ้องหน่วยงานของรัฐโดยตรงจะฟ้องเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ได้ ไม่ใช่กรณีที่มีการขัดแย้งกันของเขตอำนาจศาล จึงยืนตามคำสั่งศาลปกครองชั้นต้น

จะเห็นได้ว่าศาลปกครองไม่ได้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้กว้างขวางอย่างศาลยุติธรรม ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาในขอบเขต

ที่กฎหมายบัญญัติเท่านั้น โดยศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใด เนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

(2) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(4) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

(5) คดีที่กฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด

(6) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง..<sup>(5)</sup>

อาจมีหลายคำที่ทำให้หลายท่านสงสัยในความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า หน่วยงานทางปกครอง เจ้าหน้าที่ของรัฐ กฎ คำสั่งทางปกครอง การกระทำอื่นใด ละเมิด สัญญาทางปกครอง ฯลฯ

จึงขอนำมาอธิบายเพื่อให้เข้าใจอย่างง่าย ๆ ดังต่อไปนี้

“หน่วยงานทางปกครอง” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ และให้หมายความรวมถึงหน่วย งานที่ได้ รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ ดำเนินกิจการทางปกครอง..<sup>(6)</sup> กระทรวง ทบวง กรม ทุกท่านคงพอทำความเข้าใจได้ ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรมหลายท่านอาจจะยังกังขาอยู่ว่ามีอะไรบ้าง ยกตัวอย่างเช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักเศรษฐกิจการคลัง สำนักงานข้าราชการพลเรือน สำนักงานปลัด กระทรวง ฯลฯ ราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัด อำเภอ เฉพาะจังหวัดที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล, ราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เทศบาลเมืองพัทยา รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระ ราชบัญญัติ เช่น การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, ธนาคารออมสิน, ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์, การเคหะแห่งชาติ, รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกา เช่น องค์การคลังสินค้า, หน่วยงานอื่นของรัฐ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินการทางปกครองเช่น สภานายความ, บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด กรณีที่ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่าไม่เป็นหน่วยงานทางปกครอง เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา (โรงเรียนจันทรงชีวิทยา), สำนักงานคณะกรรมการจัดการสถานธนาณูปาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, บริษัทการบินไทย (มหาชน) จำกัด

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า

(1) ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง คณะบุคคล หรือผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานทางปกครอง

(2) คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท คณะกรรมการหรือบุคคลซึ่งมีกฎหมายให้อำนาจในการออกกฎ คำสั่ง หรือมติใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคล และ

(3) บุคคลที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตาม (1) หรือ (2) ..<sup>(6)</sup>

เจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในกลุ่ม (1) ครอบคลุมถึงบุคลากรในระบบราชการของรัฐทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ และรวมไปถึงบุคลากรนอกระบบราชการที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินการทางปกครองด้วย โดยที่ความหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความหมายของคำว่าหน่วยงานทางปกครอง กรณีที่ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ นายกสภานายความและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (ในฐานะสภานายกพิเศษแห่งสภานายความ), ผู้อำนวยการพัฒนาฝีมือแรงงาน และคณะกรรมการสอบราคาจัดซื้อจัดจ้างสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ภาค 10 ลำปาง, สภามหาวิทยาลัย, คณะกรรมการองค์การจัดการน้ำเสีย, คณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับอำนาจออกประกาศหรือคำสั่งในการปฏิบัติงานของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ

กรณีที่ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่าไม่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ ผู้จัดการโรงเรียนจันทรงชีวิทยา, กรรมการผู้อำนวยการใหญ่ กรรมการผู้จัดการฝ่ายช่าง คณะกรรมการคัดเลือกของฝ่ายช่าง คณะกรรมการธรรมาธิบาลของบริษัทการบินไทย, คณะกรรมการจัดการสถานธนาณูปาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

“กฎ” หมายความว่า พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับ เป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใด หรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ..<sup>(6)</sup> กฎมีลักษณะสำคัญ คือ บุคคลที่ถูกบังคับให้กระทำหรือถูกห้ามมิให้กระทำหรือได้รับอนุญาตให้กระทำต้องเป็นบุคคลที่ถูกนิยามไว้เป็นประเภทโดยมีอาจทราบจำนวนที่แน่นอน เช่น ผู้เยาว์ คนต่างด้าว ข้าราชการพลเรือน ฯลฯ โดยบังคับให้กระทำการทุกครั้งที่มีการปฏิบัติตามที่กำหนดไว้หรือกำหนดเวลาที่ให้กระทำ เช่น ห้ามสูบบุหรี่บนรถโดยสารประจำทาง ผู้ขับขี่รถยนต์ต้องคาดเข็มขัดนิรภัย ทุกวันจันทร์ข้าราชการต้องแต่งเครื่องแบบมาทำงาน เป็นต้น กรณีพิพาทเกี่ยวกับการออกกฎ

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.64-79/2551 โดยที่กฎเป็นนิติกรรมทางปกครองที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปจึงต้องอยู่ภายใต้หลักนิติกรรมทางปกครองไม่มีผลย้อนหลัง เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงของนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายปกครองกับประชาชนหรือผู้อยู่ในบังคับของนิติกรรมทางปกครอง โดยการยกเลิกกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้เดิมและกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นใหม่ที่มีสาระสำคัญแตกต่างไปจากกฎเกณฑ์เดิมในนัยที่สำคัญจะต้องกำหนด ให้มีผลใช้บังคับในอนาคต ดังนั้น การที่คณะกรรมการกลางพนักงานเทศบาล (ก.ท.) ออกประกาศคณะกรรมการพนักงานเทศบาล เรื่อง กำหนดหลัก เกณฑ์การสอบแข่งขันเพื่อบรรจุบุคคลเป็นพนักงานเทศบาล พ.ศ.2549 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2549 โดยให้มีผลย้อนหลังไปใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2549 ซึ่งมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์เดิมตามประกาศคณะ กรรมการพนักงานเทศบาลฉบับลงวันที่ 28 ตุลาคม 2547 และไม่มีบทเฉพาะกาลเพื่อ

รองรับการดำเนินการสอบแข่งขันที่ได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องตามมาตรฐานทั่วไปและหลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับอยู่เดิม จึงเป็นการกระทำ ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

“สัญญาทางปกครอง” หมายความว่า ความรวมถึงสัญญาที่คู่สัญญาอย่างน้อยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเป็นบุคคลซึ่งกระทำการแทนรัฐและมีลักษณะเป็นสัญญาสัมปทาน สัญญาที่ให้จัดทำบริการสาธารณะหรือจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคหรือแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ..<sup>(6)</sup> หรือสัญญาทางปกครอง เป็นสัญญาที่หน่วยงานทางปกครองหรือบุคคลซึ่งกระทำการแทนรัฐตกลงให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเข้าดำเนินการหรือเข้าร่วมดำเนินการบริการสาธารณะโดยตรงหรือเป็นสัญญาที่มีข้อกำหนดในสัญญาซึ่งมีลักษณะพิเศษที่แสดงถึงเอกสิทธิ์ของรัฐทั้งนี้เพื่อให้การใช้อำนาจทางปกครองและการดำเนินการทางปกครองซึ่งก็คือการบริการสาธารณะบรรลุผล

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.726/2547 สัญญากับทางราชการในการขอคืนค่าปรับและให้ชำระค่า เสีย หายจากการไม่คืนค่าปรับตามสัญญาซื้อขายติดตั้งเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์การประมวลผลในโรงพยาบาล สัญญาซื้อขายติดตั้งเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์การประมวลผลระบบคอมพิวเตอร์เพื่อติดตั้งในโรงพยาบาลของรัฐ เป็นสัญญาทางปกครองตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 เนื่องจากเครื่องคอมพิวเตอร์ที่จะต้องส่งมอบตามสัญญามีลักษณะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะใช้ในการเชื่อมโยงและรับส่งข้อมูลของประชาชนที่มาใช้บริการสาธารณะด้านการแพทย์ให้สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ วัตถุแห่งสัญญาดังกล่าวจึงเป็นการซื้อเครื่องมือสำคัญที่จำเป็นต่อการจัดทำบริการสาธารณะด้านการแพทย์ให้บรรลุผลและเป็นประโยชน์โดยตรงต่อประชาชนที่มาใช้

บริการ การฟ้องขอคืนค่าปรับและขอให้ชำระค่าเสียหายจากการไม่คืนค่าปรับตามสัญญาข้างต้น จึงเป็นคดีพิพาทที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง<sup>(4)</sup> แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน

อำนาจทางการบริหารอย่างหนึ่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ประชาชนหรือแม้แต่เจ้าหน้าที่เองสามารถนำไปฟ้องต่อศาลปกครองได้ คือ คำสั่งทางปกครองที่หมายความว่า การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระวัง หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ<sup>(7)</sup> ตัวอย่างของคำสั่งทางปกครองที่เป็นการปฏิเสธการก่อตั้งสิทธิของคู่กรณี เช่น การไม่อนุญาต ไม่อนุมัติ ไม่รับรอง ไม่รับจดทะเบียน ไม่รับอุทธรณ์ การไม่รับคำขอ, คำสั่งทางปกครองที่เป็นการเพิกถอนสิทธิ เช่น การเพิกถอนการอนุญาต เพิกถอนการอนุมัติ เพิกถอนการรับรองหรือเพิกถอนการรับจดทะเบียน, คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำการหรือละเว้นกระทำการ คำสั่งทางปกครองที่เป็นการวินิจฉัยอุทธรณ์ คำสั่งยกเลิกการสอบราคาการประกวดราคาหรือการประมูลราคา การให้หรือไม่ให้ทุนการศึกษา การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาหรือใช้สิทธิประโยชน์ดังต่อไปนี้

- (1) การสั่งรับหรือไม่รับคำเสนอขาย รับจ้าง แลกเปลี่ยน ให้เช่า ซื้อ เช่า หรือใช้สิทธิประโยชน์
- (2) การอนุมัติสั่งซื้อ จ้าง แลกเปลี่ยน เช่า ขาย ให้เช่า หรือใช้สิทธิประโยชน์
- (3) การสั่งยกเลิกกระบวนการพิจารณาคำเสนอหรือการดำเนินการอื่นใดในลักษณะเดียวกัน
- (4) การสั่งให้เป็นผู้ทำงาน

การฟ้องคดีต่อศาลปกครอง คำฟ้องให้ยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลปกครอง ในการนี้อาจยื่นคำฟ้องโดยส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนก็ได้และเพื่อประโยชน์ในการนับอายุความ ให้ถือว่าวันที่ส่งคำฟ้องแก่เจ้าพนักงานไปรษณีย์เป็นวันที่ยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครอง..<sup>(8)</sup>

การฟ้องคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้น ให้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นที่ผู้ฟ้องคดีมีภูมิลำเนาหรือที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลปกครองชั้นต้นนั้น..<sup>(9)</sup>

คำฟ้องให้ใช้ถ้อยคำสุภาพและต้องมีชื่อและที่อยู่ของผู้ฟ้องคดี, ชื่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องอันเป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี, การกระทำทั้งหลายที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี พร้อมทั้งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ตามสมควรเกี่ยวกับการกระทำความผิด, คำขอของผู้ฟ้องคดี, ลายมือชื่อของผู้ฟ้องคดี ถ้าเป็นการยื่นฟ้องคดีแทนผู้อื่นจะต้องแนบใบมอบฉันทะให้ผู้ฟ้องคดีมาด้วย... การฟ้องคดีไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล เว้นแต่การฟ้องคดีขอให้สั่งให้ใช้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินอันสืบเนื่องจากคดีตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) หรือ (4) ให้เสียค่าธรรมเนียมศาลตามทุนทรัพย์ในอัตราตามที่ระบุไว้ในตาราง 1 ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สำหรับคดีที่มีคำขอให้ปลดปล่อยทุกข้ออันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้..<sup>(10)</sup>

การฟ้องเพิกถอนคำสั่ง บุคคลที่สถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของตนได้รับผลกระทบจากคำสั่งโดยตรง ย่อมเป็นผู้ที่มีความเดือดร้อนหรือเสียหายที่จะมีสิทธิฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งนั้น ซึ่งโดยทั่วไปย่อมได้แก่ ผู้ที่เป็นคู่กรณีในคำสั่ง กล่าวคือ เป็นผู้ยื่นคำขอหรือผู้คัดค้านคำขอ ผู้อยู่ในบังคับหรือจะอยู่ในบังคับของคำสั่ง และผู้ซึ่งได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาทางปกครองเนื่องจากสิทธิของผู้นั้นจะถูกกระทบกระเทือนจากผลของคำสั่ง

ผู้ใดได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องจากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง หรือกรณีอื่นใดที่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครองตามมาตรา 9 และการแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือความเสียหายหรือยุติข้อโต้แย้งนั้น ต้องมีคำบังคับตามที่กำหนดในมาตรา 72 ผู้นั้นมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง..<sup>(11)</sup>

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 187/2551 แม้ผู้ฟ้องคดีจะเป็นผู้ถือหุ้นรายย่อยของบริษัทหรือได้รับความสะดวกหรือเสียหายจากการบอกเลิกสัญญาพิพาทซึ่งเป็นสัญญาทางปกครอง แต่เมื่อไม่ปรากฏว่าผู้ฟ้องคดีเป็นผู้มีอำนาจทำการแทนบริษัท ผู้ฟ้องคดีจึงมิใช่คู่สัญญาในสัญญาพิพาทนี้และไม่อยู่ในฐานะผู้มีส่วนได้เสีย

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 303/2549 ผู้ฟ้องคดีไม่ได้เป็นคู่สัญญากับผู้ถูกฟ้องคดีซึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครองในสัญญาซื้อขายระบบควบคุมสัญญาไฟจราจร เป็นแต่เพียงผู้รับเหมารายย่อยของบริษัทที่เป็นคู่สัญญากับผู้ถูกฟ้องคดีเท่านั้น ผู้ฟ้องคดีไม่มีนิติสัมพันธ์ใดๆ กับผู้ถูกฟ้องคดีในอันที่จะมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ถูกฟ้องคดีชำระเงินค่าบำรุงรักษาให้ได้ ผู้ฟ้องคดีจึงไม่มีสิทธิฟ้องคดี

ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายในเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ การฟ้องคดีปกครองในเรื่องนั้นจะกระทำได้อต่อเมื่อมีการดำเนิน การตามขั้นตอนและวิธีการดังกล่าว และได้มีการสั่งการตามกฎหมายนั้น หรือมิได้มีการสั่งการภายในเวลาอันสมควร หรือภายในเวลาที่กฎหมายนั้นกำหนด..<sup>(11)</sup>

ในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองต้องเป็นการฟ้องคดีที่ศาลปกครองสามารถกำหนดคำบังคับคดีให้ได้ ศาลปกครองไม่อาจกำหนดคำบังคับได้

มากมายเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยในการพิพากษาคดีศาลปกครองมีอำนาจกำหนดคำบังคับได้อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) สั่งให้เพิกถอนกฎหมายหรือคำสั่งหรือสั่งห้ามการกระทำทั้งหมดหรือบางส่วนในกรณีที่มีการฟ้องว่าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง<sup>(1)</sup>

(2) สั่งให้หัวหน้าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามหน้าที่ภายในเวลาที่ศาลปกครองกำหนด ในกรณีที่มีการฟ้องว่าหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร

(3) สั่งให้ใช้เงินหรือให้ส่งมอบทรัพย์สินหรือให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการโดยจะกำหนดระยะเวลาและเงื่อนไขอื่นๆ ไว้ด้วยก็ได้ ในกรณีที่มีการฟ้องเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือการฟ้องเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

(4) สั่งให้ถือปฏิบัติต่อสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่มีการฟ้องให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงความเป็นอยู่ของสิทธิหรือหน้าที่นั้น

(5) สั่งให้บุคคลกระทำหรือละเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย

ในการมีคำบังคับตามวรรคหนึ่ง (1) ศาลปกครองมีอำนาจกำหนดว่าจะให้มีผลย้อนหลังหรือไม่ย้อนหลังหรือมีผลไปในอนาคตถึงขณะใดขณะหนึ่งได้ หรือจะกำหนดให้มีเงื่อนไขอย่างใดก็ได้ ทั้งนี้ตามความเป็นธรรมแห่งกรณี..<sup>(12)</sup>

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.392/2545 การฟ้องคดีปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 นั้น ศาลปกครองมีอำนาจกำหนดคำบังคับได้เฉพาะที่บัญญัติไว้ในมาตรา 72 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติ ฉบับเดียวกันเท่านั้น

การขอให้ศาลดำเนินการสอบสวนทางวินัยผู้ถูกฟ้องคดีและแต่งตั้งให้ผู้ฟ้องคดีดำรงตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพ 7 นั้น ศาลไม่อาจกำหนดค่าบังคับได้ตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง ดังกล่าวเพราะการดำเนินการสอบสวนทางวินัยและการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการนั้นเป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชาที่จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการตามกฎหมาย จึงยืนตามคำสั่งศาลปกครองชั้นต้น

การฟ้องคดีปกครองจะต้องยื่นฟ้องภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี หรือนับแต่วันที่พ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและไม่ได้รับหนังสือชี้แจงจากหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือได้รับแต่เป็นคำชี้แจงที่ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าไม่มีเหตุผล แล้วแต่กรณี เว้นแต่จะมีบทกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น<sup>(13)</sup>

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.830/2547 การนับระยะเวลาการฟ้องคดีเพื่อโต้แย้งมติหรือคำสั่งซึ่งต้องนับตั้งแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดีตามมาตรา 49 แห่ง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 นั้น วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดีย่อมรวมถึงวันที่ผู้ฟ้องคดีได้รับทราบมติหรือคำสั่งดังกล่าวจากกรณีที่มีการแจ้งให้ทราบโดยวาจาด้วย การที่ผู้ฟ้องคดีกล่าวอ้างว่าได้ฟ้องคดีภายในกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีตามมาตรา 49 ข้างต้น โดยเป็นการฟ้องภายในระยะเวลาเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งตอบข้อร้องเรียนเกี่ยวกับมติหรือคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 นั้น เมื่อปรากฏว่าการมีหนังสือแจ้งตอบดังกล่าว เป็นผลมาจากกรณีที่ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือร้องเรียนซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากผู้ฟ้องคดีได้รับแจ้งมติหรือคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ด้วยวาจาแล้วเป็นระยะเวลา

หลายปี จึงไม่อาจรับฟังได้ว่าวันที่ผู้ฟ้องคดีทราบการแจ้งตอบ ข้อร้องเรียนเป็นหนังสือ เป็นวันที่ผู้ฟ้องคดีได้รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี กรณีจึงเป็นการยื่นคำฟ้องเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดีตามมาตรา 49 แห่ง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542

การฟ้องคดีตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) ให้ยื่นฟ้องภายในหนึ่งปีและการฟ้องคดีตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (4) ให้ยื่นฟ้องภายในห้าปี นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการฟ้องคดี<sup>(14)</sup>

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ร.465/2545 การที่ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าผู้ถูกฟ้องคดีพิจารณาการเลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปีไม่เป็นธรรม กลั่นแกล้งผู้ฟ้องคดี และปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ จึงฟ้องขอให้ศาลลงโทษผู้ถูกฟ้องคดีและให้ผู้ถูกฟ้องคดีใช้เงินรวมทั้งลงหนังสือพิมพ์ขอขมาผู้ฟ้องคดีนั้น เป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับ การกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และการกระทำละเมิดหรือความรับผิดชอบอื่นของหน่วยงาน ทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 เมื่อปรากฏว่าผู้ฟ้องคดีไม่ได้ร้องทุกข์ตาม กฎ ก.พ. ฉบับที่ 17 (พ.ศ. 2540)ฯ จึงเป็นกรณีที่ยังมิได้มีการดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายตามที่กฎหมายกำหนดไว้ก่อนนำคดีมาฟ้องต่อศาล เป็น คำฟ้องที่ศาลไม่อาจรับไว้พิจารณาได้ตามมาตรา 42 วรรคสอง แห่ง พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองฯ นอกจากนั้น เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าผู้ฟ้องคดีรู้เหตุแห่งความเดือดร้อนเสียหายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 แต่ไม่ร้องทุกข์หรือใช้สิทธิที่มีอยู่ภายในระยะเวลาซึ่งกฎหมายกำหนด แล้วนำคดีมาฟ้องต่อศาลเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2545 จึงเป็นการฟ้องคดีปกครองเมื่อ

พันกำหนดเวลาตามมาตรา 51 แห่ง พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองฯ จึงยืนตามคำสั่งศาลปกครองชั้นต้นที่ไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา

### บทสรุป

ในการขอรับการแก้ไขเยียวยาความเดือดร้อนและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐนั้น สามารถทำได้ด้วยการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง การฟ้องคดีปกครองนั้นกระทำได้โดยง่ายไม่มีข้อยุ่งยากไม่มีหลักเกณฑ์ที่ซับซ้อนให้เป็นภาระแก่ผู้ประสงค์จะฟ้องคดี อีกทั้งในบางข้อหายังเสียค่าใช้จ่ายน้อยและยังไม่บังคับให้ต้องมีนายความในการฟ้องคดีอีกด้วย จะมีก็แต่เพียงเงื่อนไขบางประการที่ต้องกำหนดเป็นกรอบในการดำเนินคดีซึ่งมีความจำเป็นที่ต้องกำหนดเงื่อนไขบางประการเอาไว้เพื่อมิให้มีการกลั่นแกล้งฟ้องคดีกันอย่างพร่ำเพรื่อ

หรือโดยที่ไม่มีมูลใดๆ อันจะเป็นการสร้างความยุ่งยากให้กับผู้ถูกฟ้องคดีและยังเป็นภาระแก่ศาล หรือเพื่อให้การแก้ไขความเดือดร้อนเสียหายเป็นระบบและมีความชัดเจน การควบคุมโดยองค์กรตุลาการหรือศาลนั้นเป็นกรณีที่กฎหมายให้อำนาจแก่บุคคลหนึ่งซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำของฝ่ายปกครองมีสิทธิฟ้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการกระทำทางปกครองที่มีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพหรือประโยชน์อันชอบธรรมของตนนั้นเป็นการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมายและขอให้เพิกถอนการกระทำนั้นหรือขอให้ไม่บังคับใช้การกระทำนั้นแก่กรณีของตนและหรือขอให้บังคับให้ฝ่ายปกครองชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตน แล้วแต่กรณีในบรรดาการควบคุมการกระทำของฝ่ายปกครองทุกระบบที่กล่าวมาข้างต้น การควบคุมโดยองค์กรตุลาการให้หลักประกันแก่เอกชนได้ดีกว่าระบบอื่นๆ ดังนั้นจึงถือกันว่าประเทศใดที่ไม่มี

ระบบการควบคุมการกระทำของฝ่ายปกครองโดยศาล แม้ว่าประเทศนั้นจะมีการควบคุมฝ่ายปกครองระบบอื่นๆ อยู่แล้วก็ตาม ประเทศนั้นไม่ใช่รัฐเสรีประชาธิปไตยที่แท้จริง<sup>(1)</sup>

ดังนั้นราษฎรจึงมั่นใจได้ว่าศาลปกครองจะเป็นหลักประกันความเป็นธรรมในการใช้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีผลกระทบถึงสิทธิหรือเสรีภาพตามกฎหมายของราษฎร ถ้าราษฎรได้ยื่นคำฟ้องอย่างถูกต้องครบถ้วนอันจะเป็นหลักประกันสิทธิการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

แต่อย่างไรก็ตามการที่ราษฎรจะยื่นคำฟ้องอย่างถูกต้องครบถ้วนโดยไม่ถูกศาลปกครองมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาก็ไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับราษฎรทั่วไปที่ส่วนใหญ่จะไม่มีความรู้ทางกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ทางกฎหมายปกครองซึ่งแม้กระทั่งผู้มีความรู้ทางกฎหมายทั่วไปก็หาได้ยากยิ่งที่จะมีความรู้ทางกฎหมายปกครองโดยถูกต้องครบถ้วน จึงเป็นหน้าที่ที่ที่บุคลากรผู้มีความรู้ทางกฎหมายปกครองจะต้องเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ ให้ความรู้เบื้องต้นแก่ผู้ที่ถูกกระทบสิทธิหน้าที่ที่จำต้องใช้สิทธิทางศาลปกครอง บทความนี้เป็นเพียงความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลปกครองเท่านั้นหลายอย่างในบทความยังไม่ได้กล่าวถึงละเอียดมากนักและยังมีอีกมากมายที่ไม่ได้กล่าวถึง เช่น การขอทุเลาการบังคับตามกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครอง ขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนการพิพากษา การฟ้องข้อ การฟ้องซ้ำ การฟ้องแย้ง การดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ และอื่นๆ อีกมากมายที่ไม่สามารถนำมากล่าวได้หมดในที่นี้ ซึ่งท่านผู้อ่านที่สนใจต้องติดตามแสวงหาความรู้ในด้านนี้เพิ่มเติมต่อไป

## เอกสารอ้างอิง

1. วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ “ความหมายและความสำคัญของการจัดตั้งศาลปกครอง”, วารสารกฎหมายปกครอง เล่ม 14 ตอน 1, เมษายน 2538, หน้า 7-9
2. มาตรา 10 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542
3. มาตรา 11 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542
4. มาตรา 223 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550
5. มาตรา 9 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542
6. มาตรา 3 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542
7. มาตรา 5 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539
8. มาตรา 46 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542
9. มาตรา 47 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542
10. มาตรา 45 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542
11. มาตรา 42 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542
12. มาตรา 72 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542
13. มาตรา 49 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542
14. มาตรา 51 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542